

Alþjóðlegur dagur skóga

Í desember 2012 ákváðu Sameinuðu þjóðirnar að framvegis skyldi 21. mars vera alþjóðlegur dagur skóga og hefur nú verið haldið upp á hann tvisvar, árin 2013 og 2014. Er deginum ætlað að undirstrika mikilvægi skóga og trjágróðurs á heimsvísu, en áætlað er að um 1,6 milljarður manna hafi lífsviðurværi sitt af skógum. Skógar skipta gríðarlegu máli í vistfræði heimsins. Í skógum er mestur lífbreytileiki á landi, en talið er að yfir 80% landdýra og plantna sé að finna í skógum. Skógar leika lykilhlutverk í baráttunni við loftslagsbreytingar, til dæmis var það niðurstaða vísindamanna við Oxford-háskólann í Englandi eftir athuganir á þeim aðferðum sem reyndar hafa verið eða stungið upp á til að minnka hlutfall koltvísýrings í andrúmsloftinu að sú aðferð sem lofaði mestu væri einfaldlega aukinn trjágróður. Skógar skipta einnig verulegu máli í verndun vatnasviða og þar með vatnsgæða.

Og það eru ekki bara stórir og miklir skógar sem skipta máli. Sífellt fleiri rannsóknir renna stoðum undir mikilvægi trjágróðurs utan skóga, sérstaklega svokallaðra borgarskóga. Trjágróður í borgum hefur nefnilega margvísleg jákvæð áhrif á umhverfi sitt. Til dæmis leiddi rannsókn í London í ljós samhengi milli trjágróðurs í götum og notkunar þunglyndislyfja hjá íbúum við götuna, þ.e. því fleiri tré, því færri voru á lyfjum. Svipuð niðurstaða fékkst í bandarískri rannsókn; fólk sem bjó nálægt trjágróðri var almennt heilbrigðara. Í annarri breskri rannsókn kom í ljós að einföld röð trjáa meðfram götu dró úr magni svifryks um rúmlega helming í húsum við götuna. Og samkvæmt bandarískri rannsókn var glæpatíðni í hverfum með mörg stór tré lægri en í trjálausum hverfum.

Og þessi jákvæðu áhrif geta jafnvel fylgt afurðum skóganna. Rannsókn í Austurríki sýndi fram á að skólastofur innréttadar með viði hafa róandi áhrif á nemendur og samkvæmt annarri rannsókn þar í landi hafði svefn í rúmi úr furu hægjandi áhrif á hjartslátt.

Það eru því margar góðar ástæður til að halda upp á þennan skógardag.

Alþjóðlegt ár jarðvegs

Matvæla- og landbúnaðarstofnun Sameinuðu þjóðanna (FAO) hefur lýst árið 2015 Alþjóðlegt ár jarðvegs. Það er fagnaðarefni fyrir skógræktarfolk, og reyndar ræktunarfólk almennt, að FAO kjósi að beina kastljósinu að þessari mikilvægu auðlind, sem er kannski ekki alltaf metin jafn mikið og hún ætti að vera.

Það er nefnilega þannig, að þótt jarðveg megi endurheimta með ýmsum aðgerðum, þá tekur það langan tíma og í samhengi við mannsævina er jarðvegur í reynd óendurnýjanleg auðlind. Það skiptir því höfuðmáli að ganga vel um hann. Jarðvegur er nefnilega ein af undirstöðum lífs á jörðinni. Hann er undirstaða stórs hluta matvælaframleiðslu heimsins, hvort sem er ræktun matjurta eða fôðurs fyrir búfænað. Hann skiptir meginmáli fyrir framleiðslu eldsneytis (viðar) víða um heim, sem og ýmissa annarra afurða. Jarðvegur gegnir einnig margþættu vistfræðilegu hlutverki. Þrátt fyrir það er jarðvegi iðulega of lítill gaumur gefinn í umræðum og ákvarðanatökum um landnýtingu.

Og þessi auðlind á undir högg að sækja. Landsvæði með frjósömum jarðvegi eru takmörkuð frá náttúrunnar hendi. Útpensla þéttbýlis, skógareyðing, ósjálfbær landnýting og ósjálfbærar nýtingaraðferðir, mengun, loftslagsbreytingar og fólksfjölgun eru allt þættir sem ógna jarðvegi og hafa leitt til þess að víða í heiminum á

sér stað gríðarleg jarðvegseyðing. Mikil samkeppni er um frjósamt land og gera má ráð fyrir því að í náninni framtíð verði frjór jarðvegur og vatn – undirstaða matvælaframleiðslu – eitt af aðal úrlausnarefnum margra þjóða.

Ísland er ekki undanskilið þessum áhyggjum, enda meðal þeirra landa í heiminum sem tapað hafa hvað mestu af jarðvegi sínum og þótt margt hafi mjakast í rétta átt hérlandis í þeim efnum, er jarðvegseyðing enn eitt af stóru umhverfisvandamálunum hér. Og þar kemur skógræktin sterk inn til varnar, en skógar gegna margvíslegum vistfræðilegum hlutverkum. Þeir miðla vatni og draga þar með úr áhrifum flóða og þurrka. Rætur trjána í skóginum binda jarðvegin og trén brjóta niður vind, sem hvoru tveggja dregur úr uppblæstri lands. Skógar binda koltvioxíð úr andrúmsloftinu og vega þar með á móti loftslagsbreytingum. Þeir eru búsvæði ýmissa dýra, sem og gróðurs, sveppa og örvera. Hérlandis er mikið verk að vinna við að vernda og byggja upp jarðvegsauðlindina. Til þess er skógrækt einhver áhrifaríkasta leiðin.

Það er því full ástæða fyrir skógræktarfolk að fagna þessari áherslu FAO og hjálpa áfram til við að „breiða út fagnaðarerindið“ – að vekja athygli á mikilvægi jarðvegs, sjálfbærrar nýtingar hans og jarðvegsverndar. Á jarðveginum byggist skógrækt – og allt líf á jörðinni.

Ragnhildur Freysteinsdóttir
ritstjóri

Laufblaðið

Fréttablað, 24. árgangur, 1. tölublað 2015.

Útgefandi:

Skógræktarfélag Íslands
Þórunnartúni 6, 105 Reykjavík
Sími: 551-8150, www.skog.is

Ritstjóri:

Ragnhildur Freysteinsdóttir
Ábendingar og upplýsingar varðandi efni blaðsins eru vel þegnar.

Prófarkalestur:

Ragnhildur Freysteinsdóttir

Ábyrgðarmaður:

Brynjólfr Jónsson framkvæmdastjóri

Stjórn Skógræktarfélags Íslands, kjörin á aðalfundi 2014:

Magnús Gunnarsson, formaður
Sigrún Stefánsdóttir, varaformaður
Guðbrandur Brynjúlfsson, gjaldkeri.
Aðalsteinn Sigurgeirsson, ritari.

Meðstjórnendur:

Páll Ingþór Kristinsson
Sigríður Júlía Brynleifsdóttir
Þuríður Yngvadóttir

Varamenn:

Sigríður Heiðmundsdóttir
Kristinn H. Þorsteinsson
Laufey B. Hannesdóttir

Eftirtalin fyrirtæki eru
aðalstyrktaraðilar
Skógræktarfélags
Íslands

TOYOTA

Opnir alla daga

– allan ársins hring

Velkomin í þjóðskóga Íslands!

SKÓGRÆKT
RÍKISINS

www.skogur.is

Svipmyndir skógræktar

Töluvert féll til af grisjunarviði úr skógum Skógræktarfélags Eyfirðinga á liðnu sumri, alls um 320 m³. Talsvert af timbrinu var selt til Elkem á Grundartanga, en sverir og beinir bolir voru teknir frá og þeim ýmist flett í borð eða þeir nýttir á annan hátt.

Á mynd að ofan til vinstri má sjá viðarstæður á Miðhálsstöðum í Öxnadal.

Á mynd að ofan til hægri er Haukur Karlsson, starfsmaður Skógræktarfélags Eyfirðinga, með fallett borð úr eyfirsku lerki.

Til vinstri má svo sjá setbekki úr grenibolum, sem verða í útikennslustofu við Glerárskóla (Allar myndir: Ingólfur Jóhannsson).

Eftirtaldir hafa styrkt útgáfu Laufblaðsins

Skógræktarfélag Reykjavíkur

LANDVERND

Skógræktarferð til Póllands 2015 – örfá sæti laus!

Skógræktarfélag Íslands hefur um áratugaskeið staðið fyrir fræðsluferðum á erlenda grundu til að fræðast um skóga, náttúru, sögu og menningu viðkomandi lands, þótt aðaláherslan sé að sjálfsögðu alltaf á skóga og skógrækt.

Í ár er ferðinni heitið til Póllands og verður haldið þangað dagana 10. – 18. september. Flogið verður til Berlínar og ekið þaðan til Póllands, en flogið verður heim frá Varsjá. Meðal þess sem boðið er upp á í ferðinni er heimsókn í Wieliczka saltnámuna, í þjóðgarð í Tatry fjöllunum og Białowieża þjóðgarðinn, sem er einn stærsti óraskaði „frumskógur“ Evrópu og heimili fleiri hundruð evrópskra vísunda og svo verður komið við í bæði Kraká og Varsjá.

Nánari upplýsingar um ferðina má nálgast á heimasíðu Skógræktarfélags Íslands, www.skog.is, undir Ferðir.

Vísundur í Białowieża þjóðgarðinum (Mynd: JGP).

Svipmyndir skógræktar

T. v. Fyrr og nú í Hamrahlíð við Vesturlandsveg. Efri myndin er tekin árið 1957 eða 1958 af Hólmfriði Pétursdóttir, af skiðaferðalagi stúlkna úr Kvinnaskólanum. Neðri myndin er svo tekin af Aðalsteini Sigurgeirssyni í febrúar á þessu ári og sýnir hún vel breytinguna sem orðið hefur á svæðinu.

T. h. Skógræktarfélag Skilmannahrepps seldi nokkur torgtré fyrir síðustu jól. Þetta myndarlega 8 m háa tré, sem verið er að fella, skreytti Akratorg á Akranesi (Mynd: Bjarni O.V. Þóroddsson).

Fagráðstefna skógræktar 2015

Fagráðstefna skógræktar 2015 var haldin í Borgarnesi dagana 11.-12. mars. Að þessu sinni var ráðstefnan haldin í samvinnu við NordGen Forest, skógarsvið norrænu erfðavísindastofnunarinnar og var fyrri dagur ráðstefnunnar helgaður trjákyrbótum að verulegu leyti, en yfirskrift hans var „Aukin framleiðni skóga á jaðarsvæðum með trjákyrbótum“. Seinni dag ráðstefnunnar voru svo fjölbreytt erindi um hinar ýmsu hliðar skógræktar, þó mörg tengd hinum margvíslegustu nytjum skóga.

Ráðstefnuna setti Björn H. Barkarson, sérfræðingur í Umhverfis- og auðlindaráðuneytinu og bar hann fundargestum kveðju Sigrúnar Magnúsdóttur umhverfisráðherra. Næstur á mælendaskrá var Aðalsteinn Sigurgeirsson, forstöðumaður Mógilsár og fór hann stuttlega yfir sögu trjákyrbóta og ræktunar skóga hérlandis. Í erindi hans kom meðal annars fram að alls hefðu um 2000 tegundir verið prófaðar hérlandis, en aðeins lítill hluti þeirra reynst vel. Á eftir Aðalsteini kom Þröstur Eysteinnsson, sviðsstjóri þjóðskóga hjá Skógrækt ríkisins, upp í pontu og fór yfir aðlögun og framleiðni helstu trjategunda í íslenskri skógrækt. Fór hann meðal annars yfir helstu þætti sem hefðu áhrif á aðlögun trjategunda hérlandis – loftslag, hnattstöðu og frjósemi jarðvegs – og hvað skipti þar mestu máli. Næstur tók til máls Anssi Ahtikoski, frá Náttúruauðlindastofnun Finnlands (Natural Resources Institute). Í erindi sínu varpaði hann fram þeirri spurning hvort fjárhagslegar hvatningar væru fyrir skógræktendur að nýta kynbættan efnivið. Fór hann stuttlega yfir rök fyrir kynbótum og hvernig leggja ætti mat á mögulega kosti þeirra og tók dæmi um útreikninga á hagkvæmni þess að nota kynbættan efnivið. Almennt var niðurstaðan sú að skógareigendur græða á því að nota kynbætt efni.

Hilmar Már Arason leiðir ráðstefnugesti um skóginn í Einkunum á fyrri degi fagráðstefnunnar (Mynd: RF).

Hreinn Óskarsson fjallar um hlutverk skóga í ferðamennsku (Mynd: RF).

Eftir kaffihlé var svo komið að fyrirlestri Mats Berlin, frá Skogforsk í Svíþjóð, um mat á dreifingarsvæði fyrir skógarfuru og rauðgreni, en hver frægarður í Finnlandi og Svíþjóð hefur ákveðið dreifingarsvæði, þar sem nota má fræ frá viðkomandi garði. Um er að ræða verkefni sem nær yfir bæði Finnland og Svíþjóð. Felst það í því að tengja saman nákvæm loftslagslíkön og upplýsingar um líffræðilega kröfur þessara tveggja tegunda í þessum löndum til að búa til líkan sem metur vöxt og lifun þeirra á mismunandi stöðum. Auður Ingólfsdóttir, frá Háskólanum á Bifröst, fjallaði því næst um samspil manns og náttúru, skoðað út frá kenningum feminisma. Velti hún upp ýmsum spurningum um kynbundna orðræðu um náttúru og skóga og mismunandi afstöðu kynjanna til skógræktar.

Að loknum hádegisverði steig Þröstur Eysteinnsson aftur upp í pontu og var með yfirlit yfir kynbætur á lerkum á Íslandi, en þær hafa nú staðið í um 20 ár og er lerkirkið Hrymur afurð þeirra. Bo Karlsson frá Skogforsk í Svíþjóð fjallaði því næst um spurninguna – Af hverju frægarðar? Í grunninn er svarið við því að notkun betri efniviðar úr frægörðum getur aukið framleiðni, sem skiptir máli í heimi þar sem mikil eftirspurn er eftir timbri til ýmissa nota og mikil framleiðni á einum stað getur leyft að land annars staðar sé tekið frá, t.d. fyrir náttúruvernd. Næst sagði Anders Ræbild, Háskólanum í Kaupmannahöfn, frá skógrækt á Grænlandi og fór yfir líkan sem gert hefur verið er sýnir mögulega útbreiðslu trjategunda á Grænlandi, en samkvæmt því ættu tré að geta vaxið þar víðar en nú er.

Eftir smá kaffihlé helt Árni Bragason, forstjóri NordGen, hélt stutta kynningu á NordGen, en á eftir honum var komið að Halldóri Sverrissyni, Skógrækt ríkisins, að segja frá kynbótum á ösp er miðuðu að

Fagráðstefna skógræktar 2015

Því að finna ösp sem hefur gott þol gagnvart asparryði, en það er sveppasjúkdómur er fyrst kom upp hérlandis rétt fyrir síðustu aldamót. Þorsteinn Tómasson jurtaerfðafræðingur fjallaði því næst um kynbætur á birki og sagði frá kynbótastarfi sem unnið var á vegum Gróðurbótafélagsins svokallaða, en afurð þess starfs var yrkið Embla, sem reynst hefur vel. Erindum dagsins lauk svo með stuttri kynningu Friðriks Aspelund á fólkvanginum í Einkunnum, en þangað var ferðinni heitið í skoðunarferð.

Kynning á veggspjöldum í gangi (Mynd:RF).

Bergsveinn Þórsson, skógfræðingur hjá Norðurlands-skógum, hóf fyrirlestra seinni dag ráðstefnunnar með umfjöllun um rannsókn á áhrifum mismunandi jarðvinnslu á lifun og vöxt skógarplantna í frjósömu landi. Reyndist jarðvinnsla auka vöxt hjá birki og alaskaösp, en hafa lítil áhrif á hvítsitkagreni (sitkabastarð). Hreinn Óskarsson, skógarvörður á Suðurlandi, ræddi því næst um hlutverk skóganna í ferðamennsku, en fleiri hundruð þúsund gestir heimsækja skóglendi hérlandis árlega. Fór Hreinn yfir helstu öryggismál tengd þessum heimsóknum og þau tækifæri til uppbyggingar sem væru í skógunum. Katrín Ásgrímsdóttir, framkvæmdastjóri Skjólsskóga, fjallaði því næst um áskoranir í uppeldi skógarplantna frá sjónarhóli framleiðenda. Kallaði hún eftir meiri samræmingu í plöntustöðlum og ræktun, meiri rannsóknum og ráðgjöf til gróðrarstöðva og bættu útboðsferli fyrir plöntukaup.

Var þá komið að kaffihléi og stýrði Bjarni Diðrik Sigurðsson, prófessor við Landbúnaðarháskóla Íslands, þar kynningu á veggspjöldum, en sjö veggspjöld voru til kynningar. Eftir kaffihlé kynnti Hulda Guðmundsdóttir, skógarbóndi á Fitjum í Skorradal, nýtt fyrirtæki – Fitjar skógrækt ehf. Eru skógareigendur á Fitjum að skoða vinnslu viðar úr skóginum og þær afurðir sem búa má til úr þeim efnivið. Sýndi hún meðal annars dæmi um veggjaklæðningar gerðar úr timbri frá Fitjum. Valgerður Jónsdóttir, framkvæmdastjóri Norður-

landsskóga, ræddi svo um gæða- og árangursmat í gróðursetningum landshlutaverkefnanna, en vinna væri í gangi um samræmingu þess milli verkefna. Fór hún yfir drög að reglugerð þar að lútandi sem nú liggja fyrir. Pål Hansen, meistaranemi í skógfræðum á Ási í Noregi, sagði svo frá fjarstýrðum loftförum, svokölluðum drónum, sem búa má myndavélum til loftmyndatöku og nota til að kortleggja skóga. Að sögn Pål myndi taka um 105 daga að fljúga yfir skóga hérlandis með nákvæmni upp á 10 cm/myndeiningu (pixel) en eldri loftmyndir af Íslandi eru í upplausn upp á hálfan til einn metra á myndeiningu. Síðasta erindi fyrir hádegismat var svo erindi Hraundísar Guðmundsdóttur, skógarbónda á Rauðsgili, en hún sagði frá þróunarstarfi sínu við eimun ilmkjarnaolía úr íslenskum jurtum, þar á meðal trjágróðri.

Að loknum hádegisverði kynnti Bergþóra Jónsdóttir, skógarbóndi á Hrútsstöðum, lokaverkefni sitt í skógfræði við Landbúnaðarháskóla Íslands, en það laut að samanburði á lifun, þroska og vexti lerkirykisins Hryms samanboreið við rússalerki og stafafuru í rýrum hrísmóum. Arnór Snorrason, skógfræðingur á Rannsóknastöð skógræktar, Mógilsá, og Björn Traustason, landfræðingur á sömu stofnun, sögðu frá endurkortlagningu náttúrulegra birkiskóga og -kjarrs á Íslandi sem nú er nýlokið og sagt er frá annars staðar í blaðinu. Úlfur Óskarsson, lektor við Landbúnaðarháskóla Íslands, hélt því næst erindi um ber í skógi og var þar sjónum fyrst og fremst beint að ræktun tveggja berjategunda, hafþyrnis og rauðberjalyngs. Í síðasta erindi Fagráðstefnunnar fjallaði Bjarni Diðrik Sigurðsson um kolefnisbindingu í jarðvegi skóga, en það er nokkuð mismunandi eftir staðsetningu og gerð jarðvegs hversu hátt hlutfall kolefnis liggur í jarðveginum og hversu hátt í viði og laufi. Almenn er kolefni að bindast í jarðvegi íslenskra skóga.

Hressing að lokinni göngu í Einkunnum (Mynd:RF).

Alhæfingar um skóga á Íslandi

Skógrækt er skipulagslaus

Tekist hefur að sá nokkrum ranghugmyndum hjá þjóðinni um skóga á Íslandi – að af þeim stafi margvísleg ógn. Ein ranghugmyndin er að skógrækt sé skipulagslaus. Fullyrða má að engin landnýting á Íslandi er betur skipulögð en skógrækt. Jafnframt má fullyrða að þeir sem eru á móti skógrækt virðast eiga bágð með að viðurkenna það og grípi í staðinn til þess að segja að hún sé skipulagslaus.

Ógn við landslag og ásýnd

Skógar breyta alls ekki landslaginu sjálfu. Það megna aðeins náttúrukraftar á við hafið, jöklana, eldgosin og vatnsföllin. Skógar breyta þó vissulega ásýnd landsins. Ásýnd Íslands án skóga er óheilbrigt ástand þar sem skógunum hefur verið eytt og jarðvegur fokið burt. Hvort landið er fallelgra skógi vaxið eða skóglaut fer svo eftir smekk hvers og eins.

Ýmsar fuglategundir hér aðlaga sig ágætlega að skógunum, þótt þær teljist ekki eiginlegir skógarfuglar. Hér má til dæmis sjá rjúpu á hreiðri í góðu skjóli skógarins (Mynd: EG).

Skógar eyða mófuglum

Þetta er alrangt. Fuglar hafa vængi og geta því fært sig úr stað. Í mörgum tilfellum styrkja skógar mófuglastofna því í skógi geta þeir falið sig og unga sína fyrir ránfuglum. Þá er einnig mun meira fæðuframboð fyrir fugla í skógum en utan þeirra. Leiða má að því líkum að við eyðingu 95% búsvæða skógarfugla í landinu hafi stofnar þeirra hrunið og að með aukinni skógrækt styrkist stofnar þessara horfðu fuglastofna á ný. Beitarfriðun lands samhliða skógrækt kemur í veg fyrir eggjaát sauðkindarinnar og eykur því afkomu mófuglastofna.

Skógar eyða berjalandinu

Þetta er rangt. Beitarfriðun lands sem ávallt fylgir skógrækt eykur berjauppsprettu. Venjulega er aðeins

Það er misjafnt hvaða skilning fólkl leggur í hugtakið útsýni og sama gildir um smekk fólks á því. Það sem einum finnst fallett finnst öðrum lítið til koma. Hvort er nú fallelgra útsýnið hér – skógurinn sem er að vaxa upp eða melarnir sem voru þarna fyrir? (Mynd: RF).

Skógar spilla útsýni

Þetta er bæði rétt og rangt. Í einstaka tilvikum vex upp skógur á svæðum þar sem hann hefur ekki verið í nokkrar aldir. Frá tilteknum stöðum getur hann skyggt á það sem annars sæist í fjarska; haf eða fjall. Lausnin er oftast að færa sig til um nokkra metra enda er Ísland því sem næst skóglaut land og yfirleitt ekki langt að fara til að sjá lengra til. Ekki má heldur gleyma því að skógurinn sjálfur er útsýni út af fyrir sig. Því er rétt að líta sér nær. Best er að fara inn í skóginn og njóta þess sem fyrir augu ber þar. Það er útsýni. Ekki þarf alltaf að sjá langar leiðir til njóta fegurðar.

Í berjamó í Brynjadalsskógi (Mynd: RF).

Skógar og trjágróður geta myndað fallega og skjólgóða umgjörð utan um tún og akra (Mynd: RF).

hluti hins friðaða lands tekinn til skógræktar og því þrífast krækiber ljómandi vel á mörgum skógræktarsvæðum. Bláber vaxa mjög gjarnan inni í skóglendi og með uppvaðandi skógi skapast einnig betri skilyrði fyrir skógarber eins og hrútaber. Til viðbótar vaxa nú sums staðar rifsber, hindber og sólber í íslenskum skógum.

Barrskógar hæfa ekki á Íslandi

Ísland er í barrskógabeltinu og einhvern tíma berast nýjar tegundir á nýjar slóðir. Hér þurfti manninn til að

bera aðrar trjátegundir en birki og ilmreyni til landsins. Með tímanum má þó búast við að þær hefðu borist hvort sem væri þótt það hefði getað tekið árþúsundir. Fræ geta borist með hafís eða rekaviði. Fuglar geta líka borið þau yfir hafið. Eða menn. Við erum hluti af náttúrunni. Umræðan um eðlileg eða upprunaleg íslensk vistkerfi, hvað sé íslenskt og hvað ekki, er á hálum ís.

Skógar ógna ræktarlandi

Ef horft er til framtíðar út frá matvælaframleiðslu og matvælaöryggi, þá er mjög skynsamlegt að rækta skóga á sem flestum landgerðum. Skógurinn skilar landinu ávallt frjósamara en það var skóglaut. Í stað uppblásturs og þess tjóns sem matvælaframleiðslan verður fyrir þegar jarðvegur tapast byggja skógarnir upp jarðveg og frjósemi hans. Uppblástursvæði, s.s. melar, verða frjósamir á ný og frjósamt land, sem ekki er uppblásið, verður enn frjósamara. Þá er alþekkt að úr afurðum skóga má framleiða etanól, lífdísil og fóður. Skjóláhrif skóga hækka einnig hitastig á ökrum sem eykur uppskeru þeirra. Fóðurþörf gripa er mun minni í skjóli skóga en á berangri þar sem minni orka fer í að halda hita á skepnunum en á skjóllausum svæðum. Þannig auka skógar verulega arðsemi bóva.

Helgi Gíslason,
Skógræktarfélagi Reykjavíkur

Gaman að gróðursetja

Yrkjusjóður mun í ár veita styrki í formi trjáplantna til gróðursetningar skólanema, líkt og undanfarin 23 ár. Hafa að jafnaði rúmlega hundrað skólar tekið þátt í verkefninu á hverju ári, sem er rúmlega helmingur grunnskóla landsins. Einnig hafa einstaka leikskólar sótt um plöntur, oft í samstarfi við grunnskóla. Er gróðursetningin á Yrkjuplöntunum orðinn órjúfanlegur og ómissandi hluti af starfi margra skóla, en þó nokkrir skólar hafa tekið þátt

í verkefninu nær óslitið frá fyrstu gróðursetningunni, árið 1992.

Á síðasta ári fékk leikskólinn Rauðaborg úthlutað þremur státnum elriplöntum, sem gróðursettar voru í reit í göngufæri við skólann, sem skólinn hefur fengið til umráða. Hjálpuðust krakkarnir að við að setja trén niður, eins og sjá má, og voru greinilega ánægð með dagsverkið. Myndir tók Ásta Birna Stefánsdóttir.

Svipmyndir skógræktar

Fjölmörg félög bjóða upp á að fólk geti sótt sér jólatré út í skóg og geta gestirnir verið á öllum aldri. Yngsti gesturinn í jólaskóginum hjá Skógræktarfélagi Skilmannahrepps fyrir síðustu jól, hún Berglind Freyja, var bara átta mánaða og sést hér í faðmi foreldra sinna, Vals Oddgeirs og Guðrúnar Helgu, með jólatréð sitt – fallega litla lindifuru (Mynd: Bjarni O.V. Þóroddsson).

Skógræktarfélag Reykjavíkur stendur fyrir stórgrísjun í Víflsstaðahlíð í Heiðmörk um þessar mundir. Þar er þéttur sitkagreniskógur, gróðursettur árið 1961 með yfirhæð 14,3 m og þéttleika yfir 4.300 tré á hektara. Að störfum eru verktakar og starfsmenn félagsins (Mynd: EG)..

Þessir fallegu smjörhnifur, úr smíðju Jóns Guðmundssonar plöntulífedlisfræðings og rennismiðs, biða í röðum eftir að komast til nýrra áskrifenda Skógræktarritsins, en hnifur fylgir nú nýrri áskrift samkvæmt sérstöku áskriftartilboði (Mynd: RF).

Það hafa allar árstíðir sinn „sjarma“ í skóginum, enda veitir hann skjól gegn alls konar veðri. Í Hálsaskógi við Djúpavog voru alls kyns lækir og pollar sem heilluðu yngri kynslóðina nú nýverið (Mynd: Anna Sigrún Gunnlaugsdóttir)..

Ný stjórn tekur við á Eskifirði

Í febrúar síðast liðinn var efnt til aðalfundar Skógræktarfélags Eskifjarðar en þar hefur verið unnið ötullega að gróðursetningu undanfarin 20 ár undir styrki stjórn Ölvers Guðnasonar, sem verið hefur formaður lengst af. Segja má með sanni að á Eskifirði sé að gerast dulítið kraftaverk. Skógurinn sem er að vaxa ofan bæjarins og inni í Eskifirði, ofan og umhverfis golfvöllinn, er afrakstur mikillar vinnu síðustu ára. Á næstu árum og áratugum munu Eskifirðingar njóta skjólsins og fjölbreytni skógarins til útivistar og jafnvel gætu þeir nýtt afurðir hans með ýmsum hætti.

Á fundinum var ný stjórn félagsins kosin og var í raun um endurnýjun á öllum vígstöðvum að ræða. Formannaskipti urðu og skilja tæp fimmtíu ár fráfarandi formann og þann nýja. Kristinn Þór Jónasson, nýr formaður, horfir björtum augum á framtíð félagsins og framundan eru spennandi verkefni sem unnið verður að á næstu árum. Auk hans eru í stjórn félagsins Hrönn Reynisdóttir, sem er ritari, Þórey Dögg Pálmadóttir gjaldkeri og meðstjórnendur eru þeir Gísli Guðjónsson, Hjalti Sigurðsson, og Hilmar Sigurjónsson.

Laufblaðið óskar þess að félagið eigi eftir að blómstra og dafna sem fyrr til gagns fyrir íbúa Eskifjarðar.

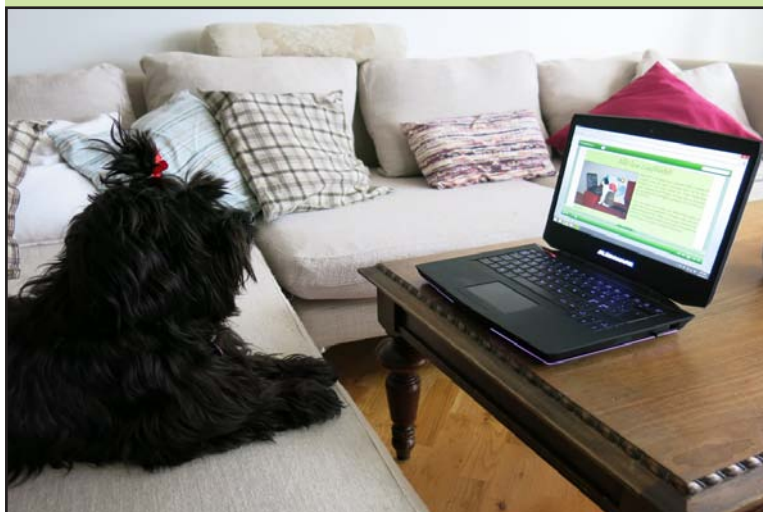
Ölver Guðnasyni, fráfarandi formanni Skógræktarfélags Eskifjarðar, var veitt viðurkenning fyrir frábært starf í þágu skógræktar og uppgræðslu á Eskifirði. Þess má til gamans geta að Ölver verður níræður í september. Á myndinni eru (f.v.) Kristinn Þór Jónasson, Ölver, Gísli Guðjónsson og Hjalti Sigurðsson (Mynd: BJ).

Ofan byggðarinnar á Eskifirði er að vaxa fallegur og fjölbreyttur útivistarskógur (Mynd: BJ).

Allir lesa Laufblaðið!

Músla býr uppi í Grafarholti og veitt fátt skemmtilegra en að fá að fara út og labba um í skógarreitunum sem liggja hér og þar um Austurheiðarnar. Þegar hún kemur heim úr göngutúrum finnst henni svo gott að leggja sig í sófann og glugga í Laufblaðið.

Allir eru hvattir til að senda inn skemmtilega mynd af einhverjum að lesa Laufblaðið. Fyrirsætur mega vera sem fjölbreytilegastar hvað varðar stærð, þyngd, litarhaft, hárprýði, kyn eða tegund! Sendið mynd, nafn ljósmyndara og nafn fyrirsætu til ritstjóra á netfangið rf@skog.is.

(Mynd: RF).

Flokkunarkerfi fyrir jólatré

Skógræktarfélag Reykjavíkur, í samstarfi við Else Möller skógfræðing, stóð árin 2013-2014 fyrir röð námskeiða um ræktun jólatrjáa. Upp úr þeim námskeiðum spratt sú hugmynd að vinna að samræmdum staðli fyrir jólatré framleidd á Íslandi, sambærilegan við staðal frá Samtökum jólatrjáaframleiðenda í Evrópu (*Christmas Tree Grower Council of Europe*). Var í kjölfarið komið á fót starfshópi með fulltrúum helstu framleiðenda hérlandis.

Niðurstaða vinnuhópsins varð sú að byggja íslenska staðalinn á þeim evrópska, en aðlagð hann að aðstæðum hérlandis og þeim tegundum sem hér vaxa. Furur, sérstaklega stafafura, eru til dæmis mun algengari jólatré hér en í Evrópu. Tillögu að flokkunarkerfi var dreift til helstu ræktenda hérlandis til umsagnar í lok síðasta árs og vann starfshópurinn úr aðsendum athugasemdum nú í byrjun árs. Fyrir liggja nú fullunnin flokkunarkerfi fyrir greni og þin annars vegar og furu hins vegar.

Uppbygging flokkunarkerfanna er í grunninn sú sama fyrir greni/þin og furu, en skilgreiningar innan flokka aðeins mismunandi. Samkvæmt kerfunum eru trén flokkuð í tvo flokka – A (úrvals tré) og B (þokkaleg tré). Tré sem falla ekki undir þessa tvo flokka falla undir greinar og skreytingaefni. Þau atriði sem tré eru flokkuð eftir eru almennt:

- Hæð
- Lengd leggjar – þarf að vera tiltekin lengd
- Litur – einkennandi fyrir viðkomandi tegund
- Form – samhverfa, beint, einn toppur
- Þéttleiki – dreifin greina, bil milli greina
- Skemmdir – leyfilegar minniháttar gallar

Þátttakendur á námskeiði um ræktun jólatrjáa, sem Skógræktarfélag Reykjavíkur stóð fyrir 2014, prófa að meta jólatré á Hólmsheiði eftir staðli Samtaka jólatrjáaframleiðenda í Evrópu, undir handleiðslu Else Möller skógfræðings (Mynd: RF).

Barnahornið - lausn gátu í 3. tbl. Laufblaðsins 2014

BÓTABÚÐIN			BÓKABÚÐ BJARNAR		KJÓLABÚÐ BIRNU		

A black bear illustration is positioned at the bottom center of the page.

Samningur um birkikynbætur undirritaður

Skógræktarfélag Íslands, Skógrækt ríkisins og Garðyrkjufélag Íslands undirrituðu samning þann 3. febrúar um frærækt og viðhaldskynbætur á birkirykinu 'Emblu'.

Birkikynbætur hófust með formlegum hætti árið 1987 innan samstarfshóps sem kenndi sig við Gróður-bótafélagið, en í því voru fulltrúar frá Skógrækt ríkisins, Skógræktarfélagi Íslands, Rannsóknarstofnun landbúnaðarins, Garðyrkjufélagi Íslands, Garðyrkjuskóla ríkisins og Gróðrarstöðinni Mörk, auk áhugamanna um bætt erfðaefni til garðyrkju og skógræktar í landinu. Árangur þess starfs er yrkið Embla, sem hefur reynst jafnbesta yrkið sem völ er á til ræktunar hérlandis.

Þorsteinn Tómasson plöntuerfðafræðingur hefur frá upphafi stýrt verkefninu. Í ljósi þeirrar þekkingar sem fékkst við framkvæmd þessa verkefnis var ákveðið að halda áfram kynbótum birkisins að mestu innan erfðamengis Emblu, með nokkrum viðbótum og að tryggja framtíðarskipulag um frærækt og áframhaldandi bótun yrkisins með formlegum hætti. Í því augnamiði var ákveðið að Skógræktarfélag Íslands og Garðyrkjufélag Íslands yrðu réttshafar yrkisins og bæru formlega ábyrgð á því en Þorsteinn ynni áfram að kynbótunum í umboði þessara félagsamtaka.

F.v. Magnús Gunnarsson, formaður Skógræktarfélags Íslands, Þuríður Bachmann, formaður Garðyrkjufélags Íslands og Jón Loftsson skógræktarstjóri við undirritun samningsins (Mynd: BJ).

Samningurinn tryggir að áfram verði unnið að kynbótum á íslensku birki og eykur möguleika trjáræktenda á að fá til ræktunar úrvalsbirki sem er bæði harðgert, beinvaxið og hraðvaxta. Skógrækt ríkisins sér um frærækt hins kynbætta birkis og miðlun fræsins til ræktenda.

Svipmyndir skógræktar

Þessar finu mýslufrúr til vinstri rötuðu í jólapakka frá Trausta Tryggvasoni, formanni Skógræktarfélags Stykkishólms, nú fyrir jólin. Ritstjórn Laufblaðsins var sérlega hrifin af þrjónaskapnum hjá þeirri til hægri!

Snjói snjókarl (t.h.) er ættaður úr sömu smíðju og sýnir vel hversu skemmtilega hluti má búa til með því að blanda saman mismunandi handverki, hér þrjónaskap og útskurði.

(Myndir: Trausti Tryggvason).

Skógræktarnámskeið fyrir unglinga

Skógræktarfélag Íslands og Útilífsmiðstöð skáta Úlfjótssvatni bjóða nú í sumar upp á spennandi skógræktarnámskeið fyrir unglinga. Á námskeiðinu verður blandað saman fræðslu og kennslu um skógrækt og spennandi leikjum og ævintýradagskrá frá skátunum.

Farið verður yfir helstu þætti skógræktar á Íslandi og erlendis, meðal annars tegundagreiningu og helstu not, landval við plöntun, verkfæri og tæki, skógræktaráætlanir, skógarfánu og flóru og margt fleira. Þess á milli verður farið í skemmtilega dagskrá þar sem allt sem að Úlfjótssvatn hefur upp á að bjóða verður notað. Farið verður á báta, klifrað í klifurturninum og ýmislegt annað prófað.

Tilvalið námskeið fyrir þá sem að hafa áhuga á ræktun og skógrækt og vilja njóta þess að fræðast, um leið og tækifæri er til að kynnast hressum krökkum með svipuð áhugamál. Námskeiðið stendur í fjóra daga frá laugardegi til þriðjudags, 25. – 28. júlí. Leiðbeinendur koma bæði frá Útilífsmiðstöðinni og Skógræktarfélaginu þannig að það verða sérfræðingar í öllum hlutverkum. Verð er kr. 26.500 á mann.

(Mynd: Útilífsmiðstöð skáta Úlfjótssvatni).

Hægt er að skrá sig á námskeiðið á heimasíðu Útilífsmiðstöðvar skáta á Úlfjótssvatni - <http://sumar-budir.is/skograetarnamskeid-fyrir-13-15-ara/>.

Hönnunarnemar nota efnivið úr íslenskum skógum

Fréttamaður Laufblaðsins rakst á áhugavert verk á sýningunni *Vessels* á Hönnunarmars sem ungur nemandi af vöruhönnunardeild Listaháskóla Íslands, Björn Steinar Blumenstein, sýndi og kallaðist það *Just wood* (Bara viður). Að sögn Björns var markmið sýningarinnar að sýna mikilvæga hlið hönnunar, ferlið sjálft. Hlutirnir eru ekki nytjahlutir. Megin spurningin og það sem vakti fyrir Birni var að skoða möguleika efnisins og í þessu tilviki var það birki komið úr Hallormstaðaskógi og Laugardal. Uppistaða vinnslunnar var í hefðbundnum rennibekk Unnið var með eiginleika birkisins í huga og var birkið úr Laugardal sýkt með sveppum til að fá fagurgrænan lit í æðar viðarins, til að draga athygli að efninu. en um leið vöknðu spurningar hvernig hægt væri að fullnýta efnið, þ.e.a.s. sagið sem venjulega fer til spillis eða nýtist ekki.

Að sögn Björns gekk ferlið út á að umbreyta viðarbút í tesett. Viðarbútur sem hefur verið umbreytt í nýtt form. Efnið tekur á sig nýja ásýnd og segir söguna hvernig því var breytt. Birkitréð tók þátt í þessari umbreytingu, hver viðarbútur er ólíkur í vexti og hlutirnir eru skapaðir eftir vexti trésins. Þetta tesett er bara viður og þykist ekki vera neitt annað að sögn Björns. Auk Björns sýndu einnig á sýningunni tveir

(Mynd: Björn Steinar Blumenstein).

nemendur hvers árs Verkefnin eru unnin undir leiðsögn Garðars Eyjólfssonar lektors og Thomas Pausz aðjúnkt. Hægt er að skoða fleira verkefni úr smíðju deildarinnar á vefsíðunni www.ferlar.info.

Laufblaðið telur það mikið fagnaðarefni að ungt fólk, sem vinnur að hönnun og á hugsanlega eftir að hafa áhrif og ákvarðanir á því sviði í framtíðinni, sjái möguleikana sem skógar á Íslandi búa yfir.

Munkar í heimsókn á Úlfjótavatni

Fimmtudaginn 22. janúar fékk Skógræktarfélag Íslands góða gesti í heimsókn að Úlfjótavatni. Komu ábóti og tveir munkar úr St. Wandrille klaustri Benedikta-reglunnar í heimsókn, ásamt fulltrúum Kapólsku kirkjunnar hérlandis. Var tilefni heimsóknarinnar það að viðræður eru búnar að standa yfir um klausturhald á Úlfjótavatni og komu munkarnir til að kanna aðstæður þar nánar.

Hófst heimsóknin á messu í kirkjunni á Úlfjótavatni. Að henni lokinni tók við hádegisverður og svo var haldin kynning bæði á Skógræktarfélaginu og staðnum. Eftir það var haldið í skoðun á húsakynnum Úlfjótavatns, en nokkurt rými þarf fyrir klaustur, þar sem Benediktismunkar fást gjarnan við margvíslega ræktun og jafnvel búrekstur. Endanleg ákvörðun um klausturhald verður tekin síðar, enda er stofnun klastra ekki skyndiákvörðun. Gert er ráð fyrir að þrjá til fimm munga þurfi til að hefja klausturhald.

St. Wandrille klaustrið sem munkarnir koma úr var stofnað árið 649 og er með elstu starfandi klastrum. Lögðu munkarnir því nokkra áherslu á að ef til klausturhalds á Úlfjótavatni kæmi þá yrði ekki tjaldað til einnar nætur, heldur stefnt að því að klaustur yrði þar næstu þúsund árin hið minnsta!

Magnús Gunnarsson, formaður Skógræktarfélags Íslands, og Brynjólfur Jónsson, framkvæmdastjóri félagsins, sýna munkunum íbúðarhúsið að Úlfjótavatni (Mynd: RF).

Gabriel Pic kynnir Skógræktarfélag Íslands og Úlfjótavatnsjörðina fyrir gestunum. Gabriel hefur um nokkurra ára skeið séð um sjálfbærniáhrifa hjá Skógræktarfélaginu á sumrin og þar sem hann er frá Frakklandi lá beint við að fá hann til að halda kynninguna, svo munkarnir fengju allar upplýsingar á sínu móðurmáli. Einnig sá hann um túlkun í heimsókninni (Mynd: RF).

Heimsóknin hófst í Úlfjótavatnskirkju, en þar héldu munkarnir messu, ásamt Pétri Brücher Reykjavíkurbiskup og prestum Kapólsku kirkjunnar, séra Jakob Rolland og séra Denis O'Leary (Mynd: Magnús Gunnarsson).

Birkið breiðist út

Endurkortlagningu náttúrulegra birkiskóga og – kjarrs á Íslandi er nú lokið og voru helstu niðurstöður hennar kynntar fyrir Sigrúnu Magnúsdóttur umhverfissráðherra á kynningarfundum á Rannsóknastöð Skógræktar ríkisins á Mógilsá þann 3. febrúar síðast liðinn. Á kynningarfundinum bauð Aðalsteinn Sigurgeirsson, forstöðumaður Rannsóknastöðvarinnar, viðstadda velkomna og þar næst sagði Arnór Snorrason skógfræðingur frá kortlagningunni, en hann stýrði verkefninu. Fór hann einnig yfir fyrri úttektir á birkiskógum hérlandis. Því næst fór Björn Traustason landfræðingur stuttlega yfir helstu niðurstöður kortlagningarinnar. Jón Loftsson skógræktarstjóri færði Sigrúnu Magnúsdóttur umhverfissráðherra svo kort af Íslandi með birkiskógana merkt inn á, með ósk um að kortið fengi að hanga uppi í ráðuneytinu og tók ráðherra vel í það, enda hefði henni fundist vanta myndir á veggi ráðuneytisins.

Helstu niðurstöður úttektarinnar eru þær að nú þekja náttúrulegir birkiskógar rétt rúmlega 1500 km², eða um 1,5% landsins. Hefur flatarmál þeirra aukist um tæp 10% frá síðustu úttekt, sem gerð var árið 1989. Er aukningin nokkuð misjöfn eftir landshlutum, en mest er aukningin á Vestfjörðum og Suðurlandi. Framundan er svo frekari úrvinnsla gagna úttektarinnar og má fyllilega gera ráð fyrir að ýmislegt áhugavert komi í ljós þegar

rýnt verður ítarlegar í gögnin.

Í tengslum við kynningu niðurstaðnanna var skóglendisvefsjá Skógræktar ríkisins uppfærð, en í henni má sjá alla skóga sem upplýsingar eru til um á Íslandi, bæði náttúrulega skóga og ræktaða. Skoða má hana á heimasíðu Skógræktar ríkisins – www.skogur.is.

Jón Loftsson skógræktarstjóri færir Sigrúnu Magnúsdóttur umhverfissráðherra kort yfir birkiskóga Íslands (Mynd: RF).

Barnahornið

Á MYNDUNUM HÉR FYRIR NEÐAN ERU TÍU ATRIÐI EKKI EINS Á BÁÐUM MYNDUNUM.
FINNIÐ ÖLL TÍU!

